

דעת הלכה

יצא לאור ע"י בית ההוראה
"שערי הוראה"
נערך ע"י הרב יוסף
אייזנשטיין שליט"א מרבני
בית ההוראה מו"צ ומח"ס
דעת הלכה וש"ע השל"ה
לפי סדר דף היומי בהלכה

"קו הרבנים" מענה 24 שעות ביממה: 0732-122-122

גליון 61 וירא

אמירה לגוי במלאכה גמורה במקום מצוה, כדי ללכת בשביל ישראל, בטלטול מוקצה, בהוספת נר, בהדלקת
תנור במקום הקור, גרמת כיבוי נר, שינוי שעון שבת, פתיחת מקרר, ניעור נר דולק, טלטול שולחן עם נרות

סימן רעו ס"ב

ההדלקה לדעת הרוב

ז. ישראל ואינם יהודים שהסבו יחד, והדליק אינו
יהודי נר אם **רוב אינם יהודים** מהסתם הדליק
לדעת הרוב ומותר להשתמש לאורו, ואף אם אחר
כך **נתוספו ישראל** או הלכו האינם יהודים. ואם
רוב ישראל או אף מחצה על מחצה אסור. או כי אי
אפשר לברר לדעת מי הדליק או כי הדליק לדעת
שניהם. ואם **מוכח** שהדליק לעצמו שמשמש
לאורה מיד אף ברוב ישראל מותר, כי נר לאחד נר
למאה. (שו"ע ס"ב, מ"ב ס"ק טו-יט).

דעת המתירים אמירה לנכרי במלאכה גמורה

ח. יש מתירים לומר לאינו יהודי להדליק נר
לסעודת שבת כשיושב בחושך ואין לו שום נר
לאכול, כי אף במלאכה גמורה התירו **במקום**
מצוה, וכל הסעודה חשובה סעודת מצוה. אבל לא
כשגמר סעודתו אף שלא ברך ברכת המזון או שיש
לו **נר אחד**, כי זה שבות שלא במקום מצוה. ושבות
בישראל עצמו אסור אף במקום מצוה. (שו"ע ס"ב, מ"ב
סק"כ-כא).

בניית בית הכנסת על ידי נכרי

ט. לבנות בית הכנסת אסור אף למתירים כי זה
מצוה שאינו עוברת שיכול לבנות בחול, ואסור אף
בקבלנות, ואם יש חשש **שיתבטל** לגמרי הבנין
מותר בקבלנות, ואם אין רוצה האיננו יהודי מותר
אף בשכירות. (מ"ב ס"ק כב).

דעת האוסרים לומר לגוי במלאכה גמורה

י. רבים נהגו להקל לצוות לאינו יהודי להדליק
נרות לצורך סעודה בשבת, בפרט בסעודת חתונה
או מילה, ולא מחו בם כי מוטב שיהיו שוגגים ולא
מזידים, ויש **להחמיר** במקום שאין צורך גדול כי
רוב פוסקים חולקים על זה. ושל"ה **החמיר אף**
בצורך גדול, וישבו בחשיכה במוצאי שבת אף
בחתונה עד אמירת ברכו, והפמ"ג התיר בבין
השמשות. (שו"ע ס"ב, מ"ב ס"ק כג-כד).

במקום מצוה של רבים

יא. מותר לומר לאינו יהודי **לתקן העירוב**
שנתקלקל בשבת כדי שלא יבואו רבים לידי
מכשול, כי סומכים על המתירים אמירה לגוי
במלאכה מהתורה במקום מצוה של רבים. (מ"ב
סק"כה). ועל פי זה יש שהתירו בצורך **תפילה וקריאת**
התורה שהיא מצוה של רבים לכבות מזגן שמפריע
למתפללים וילכו מכאן, (אג"מ או"ח ח"ג מב). או להדליק
האור שכבה בבית מדרש שלומדים רבים. (ארחות שבת
ח"ב פ"כ הע' קנח בשם רבי אהרן קוטלר).

גוי שהולך בשביל ישראל

יב. אם אומר לעבדו או שפחתו **לילך עמו** והדליקו
הנר אף שגם הם צריכים לו נחשב לצורך ישראל כי
כל ההליכה בשביל ישראל. אבל אם משלחם **שילכו**
בעצמם והדליקו נר אף שהליכתם בשבילו כיון
שאין נהנה בשעת הדלקה מותר אחר כך לישראל
להשתמש אצל הנר. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק כז).

מדלקת לצרכה במלאכה לישראל

יג. הנר שמדלקת השפחה **כשמדחת כלי אכילה**
אינו לצורך ישראל, כי אין נהנה מההדלקה, רק
שכלים שלו מודחים וחייבת להדיחם לצרכה
מדלקת. ומותר לסייע לשפחה בהדחת הכלים לפני
נר זה. (מ"ב ס"ק כז).

טלטול מוקצה על ידי גוי

יד. מותר **לבני תורה** לומר לאינו יהודי לילך עמו
למשוך יין ממרתף או להביא לחם וכדומה, **ליטול**
נר דלוק כבר הואיל ואינו רק טלטול הנר שהוא
מוקצה, ויכול לטלטלו הישראל מהצד כגון באחורי
ידיו או בין אצילי ידיו. אבל לא יאמר **לרוץ** כי על
ידי זה מתקרב השמן לפתילה או יתרחק ויש בזה
משום מכבה ומבעיר. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק כט-לא).

נר שדלק והוסיף עליו גוי

טו. אם יש נר בבית ישראל ובא אינו יהודי והדליק

נר אחר ונתגדל האור מותר להשתמש לאורו בעוד נר ראשון דולק, כי היה יכול ליהנות קצת לאור הנר הראשון. אבל לאחר שיכבה הראשון אסור להשתמש. וכן **בנר שמן או מדורה** שדלקה מערב שבת והוסיף בה האיננו יהודי שמן או מותר להשתמש עד כדי שיכלה השמן או העצים הראשונים, ואחר כך אסור. (שו"ע ס"ד, מ"ב ס"ק לב-לד).

מחאה בגוי שמדליק

טז. **מותר למחות באינו יהודי שבא להדליק נר או להוסיף שמן, אף שמדבר בענין הדלקה, וכיון שהראה לו שאין רוצה במלאכתו אם עשה המלאכה עושהו לעצמו ומותר לו להשתמש לאורו ובלבד שלא יערים.** ואם הנר של ישראל צריך למחות בו. (שו"ע ס"י, מ"ב ס"ק לה-לז).

להדליק מדורה או תנור על ידי גוי

יז. בארצות הקרות מותר לומר לגוי לעשות מדורה או להסיק התנור בשביל קטנים, ומותר לגדולים להתחמם בו, ואם עושה בשביל שניהם אסור. ואם הקור גדול מותר אף בשביל הגדולים, שהכל חולים אצל צינה, ויכין הפחמים מבעוד יום כי אסור לישראל לטלטלם ולהכניסם לפניו. (שו"ע ס"ה, מ"ב ס"ק לח-לט).

כשאין הקור גדול

יח כשאין הקור גדול אין להתיר, כי אין דרך

סימן רעז

שלא לגרום כיבוי הנר

נר שאחורי הדלת

א. נר של שמן או שעווה וחלב שמונח אחורי הדלת שנפתחת לפניו עליו, אסור לפתוח דלת או חלון נגדו וקרוב לו אף בנחת שמא יכבנו הרוח הבא מבחוץ, ואף שאין עכשיו רוח, כי בכל רגע ורגע מנשב רוח ואי אפשר להבחין בזה. ויש מקילים כשאין רוח, ויש לסמוך במקום הדחק כשפותח הדלת בנחת. ולנעול כנגדו מותר כי אינו מכבה ולא מבעיר. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"א-ד).

שינוי הלהבה

ב. מותר לפתוח את הדלת אף אם גורם לשינוי צורת הלהבה, כי אינו גורם להבערה יתירה של השמן או השעווה. (הגרש"ז אוירבך בש"כ פ"ג סל"ג).

שינוי שעון שבת

ג. יש מתירים בשעון שבת להמשיך את המצב הקיים כגון אם מכוון להפסיק בשעה מסוימת לשנותו שיפסיק מאוחר יותר, כי רק מרחיק דבר המונע המשך זרם החשמל. (הגרש"ז אוירבך בש"כ פ"ג הע"צ). ויש אוסרים. (אג"מ יו"ד ח"ג מז, הגר"ש אלישיב בשבות יצחק גרמא פט"ז א).

גדולים להצטער כל כך. ואין למחות כי מוטב שיהיו שוגגים ולא מזידים, ויזהרו שלא לומר לו בשבת רק יקצבו עמו בקבלנות שיסיק כל ימי החורף. כשיהיה קר ואף אם יסיק כשאין הקור גדול כאילו עשה מדעתו ואין צריך לצאת מביתו.

(שו"ע ס"ה, מ"ב ס"ק מא-מה).

להסיק אחר מנחה

יט. כשנתחמם בבוקר אסור להסיק אחר מנחה שיהא למוצאי שבת כי כבר אין קר כל כך שיהא נחשב כחולה, וחייבים למחות בו שלא יסיק עוד עד אחר צאת הכוכבים, והכל תלוי לפי הקור ולפי בית החורף. (מ"ב ס"ק מה).

לכבות מזגן כשקר לו

כ. הדליק מזגן מערב שבת ונשתנה מזג האויר וקר לו מאד מותר לומר לנכרי לכבותו כי הכל חולים אצל צינה, וזה בביתו שאין לו בית אחר, אבל בבית הכנסת אסור כי יכול ללכת למקום אחר, ואם יגרום לחלק מהמתפללים שלא להתפלל בציבור מותר. (אג"מ או"ח חג מב).

הדלקת מזגן בקיץ

כא. יש מתירים להדליק מזגן או מאורר בקיץ בחום גדול, כי גם בחום חולים כמו בקור. (מנח"י ח"י"ג כג) ויש אוסרים. (אג"מ יו"ד ח"ג מז ב, הגר"ש אלישיב).

נר בכותל שאחורי הדלת

ד. נר הקבוע בכותל שאחורי הדלת אסור לפתוח הדלת ולנעלו כדרכו שמא תהא הדלת נוקשת עליו ותכבנו אלא פותח ונועל בנחת. והאחרונים התירו לנעול כי לא יבוא לידי כיבוי. והפמ"ג יישב שבנועל בכח מתנדנד הכותל ויבוא לכיבוי כי השמן מתרחק ומתקרב מהפתילה. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ה-ו).

נר קבוע בדלת

ה. אם הנר קבוע בדלת עצמו שפתיחתו מקרב השמן לנר ומבעיר, ונעילתו מרחיקו ומכבה, אסור לפתחו ולנעלו, אף שאינו מכוין כי הוא פסיק רישא. ואם פותחו ונועלו בנחת שאינו פסיק רישא מותר, ואין איסור בטלטול הדלת מהנר המוקצה שקבוע בו, כי הדלת לא נעשית בסיס לנר לפי שחשובה ומשמשת לבית ובטילה לו. ובנר שעווה מותר לפתוח ולנעלו שלא שייך מקרב השמן ומרחיקו.

(שו"ע ס"א, מ"ב סק"ז-ח).

דלת כנגד המדורה

ו. אסור לפתוח הדלת כנגד מדורה שקרובה לדלת, כי הרוח המנשבת מבעיר המדורה יותר ופסיק

רישא, אף שיש שם רק רוח מצויה שאינו מבעיר יותר גזרו אטו שאינה מצויה. ואם אין שם רוח מותר. ואם בדפיקת הדלת עושה רוח מצויה אסור. ואם היה פתוח מותר לסגרו ואין בו משום מכבה, כי רק עוצר הרוח שהיה מבעירה ואם תכבה תכבה.

(שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ט-יא).

נורה במקרה

ז. מקרה שיש בו נורה הנדלקת בפתיחתו אסור לפותחו ולסגרו בשבת, כי אף שאין מתכוין להדלקה וכיבוי הרי זה פסיק רישא. (אג"מ או"ח ח"ב סח), וי"א שנחשב כהדלקה וכיבוי בידיים ומתכוין כי כך הדרך להדליק הנורה ולכבותו. (הגרש"ז אורבך בש"כ פ"י הע"מ).

פתיחת מקרה

ח. מקרה שאין הנורה נדלקת, יש אוסרים לפותחו, כי פועל על ידי טרמוסטט, (חזו"א בחוט שני ח"א ק"י החשמל עמ' קצט). ויש מתירים לפתחו רק כשמנוע פועל. (אג"מ או"ח ח"ב סח, מנח"י ח"ב טז). ויש מתירים לפותחו אף כשאין המנוע פועל. (מנחת שלמה) אמנם כיון שכיום יש שינויים בין הדגמים ויש עוד חששות יש לברר היטב סדר פעולתו.

ניעור טבלא מנר דולק

ט. שכח נר על הטבלא או השולחן מבעוד יום שלא מדעת, או אף אם הניחו בכונה על דעת לסלקו קודם שבת ושכח, מנערם כשצריך להם ונופל הנר אף כשדולק ולא יכוין לכבותו, וינער בנחת שלא יהא פסיק רישא בכיבוי. ובנר שעוה או שנגמר השמן, כי אם יש שמן הריהו מבעיר כשמקרבו לפתילה. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק יב-יד).

ע"י גוי או קטן

י. טוב לנער על ידי אינו יהודי ואז מותר אף בשל שמן, כי אינו מתכוין מותר על ידי גוי אף בפסיק רישא. ואם אין אינו יהודי מזומן יעשה על ידי קטן.

(שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק טו).

הניח מדעת נעשה בסיס לאיסור

יא. אם הניחו על הטבלא מדעת אסור לנערה שהטבלא היא בסיס לדבר האסור. ונחלקו אם מדעת צריך שיניחו על דעת שיהא שם כל השבת או אפילו רק בכניסתו. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק יח).

נרות שמדליקים על השולחן

יב. נרות שמדליקים על השולחן ודעתו ליטלם מחר על ידי נכרי למקילים אין השולחן והמפה בסיס לאיסור. ואם נפל נר על השולחן ואין גוי או קטן מזומן לפניו מנערם בעצמו כי במקום פסידא סומכים על המקילים שאינו בסיס. (מ"ב ס"ק יח).

יש על השולחן ככרות

יג. אם היה מונח על השולחן בבין השמשות גם ככרות ושאר דברים שצריך לשבת וחשובים יותר משלהבת הנר הדולקת הרי זה בסיס לאיסור והיתר וההיתר חשוב יותר נעשה בסיס להיתר ומותר לנער. (מ"ב ס"ק יח).

אם אי אפשר בניעור

יד. אם אי אפשר לנער כאן, כי יפסיד איזה דבר על ידי הפלת הנר כאן מותר לטלטל השולחן למקום אחר וינערו שם. ואם צריך למקום שהשולחן עומד להושיב שם רשאי לטלטל השולחן אף כשהנרות דולקות כי לא נעשה בסיס, ונכון להניח ככר הצריך לשבת קודם הדלקת נרות כדי שיוכל לטלטל השולחן, ואם הנר של שמן יטלטל בנחת שלא יקרב או ירחק השמן מהפתילה. ואחר שכבו הנרות אין לטלטל השולחן כי יכול לנער כשאין הפסד בניעור. (מ"ב ס"ק יח).

נגיעה במוקצה

טו. מותר ליגע בטבלא שהיא בסיס הואיל ואינו מטלטלה, ומותר ליגע במנורה קבועה שהנרות דולקות עליו ובלבד שלא ינענע. ואם היא תלויה אסור ליגע אף כשכבו הנרות כי בקל ינענע. (שו"ע ס"ג,

מ"ב ס"ק יט).